

Банєва І.О.

УДК 631.1

РОЛЬ ВИКОРИСТАННЯ ВНУТРІШНІХ РЕСУРСІВ В ЕФЕКТИВНОМУ РОЗВИТКОВІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми. Аграрний сектор – складне поєднання багатьох виробничо-організаційних структур у певну систему, метою функціонування якої є задоволення потреб суспільства. Глобалізаційні процеси у світовій економіці, скорочення обсягів і спад ефективності вітчизняного сільськогосподарського виробництва унеможливають досягнення поставленої мети й негативно впливають на конкурентоспроможність економічних суб'єктів аграрного сектора.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання конкурентоспроможності сільськогосподарських виробників вивчають О. Гудзинський, Л. Євчук, С. Кваша, І. Кириленко, М. Малік, О. Школьний, О. Ульянченко, Г. Черевко та інші науковці. Вони відтворюють різнобічну оцінку впливових чинників і обґрунтовують засади забезпечення конкурентоспроможності підприємств вітчизняного аграрного сектора. Проте у працях недостатньо окреслена роль виробничого потенціалу в цих процесах, чому ми й присвячуємо цю статтю.

Виклад основного матеріалу. Конкурентоспроможність підприємств визначається їх здатністю виробляти продукцію, котра має попит серед споживачів, а також забезпечує отримання прибутку, достатнього для організації розширеного відтворення. Основою формування такої здатності є виробничий потенціал суб'єктів діяльності. Виробничий потенціал – це сукупність технологічно, економічно й екологічно взаємобалансованих ресурсів, які забезпечують високоефективне й екологічно безпечне виробництво сільськогосподарської продукції, її переробку, зберігання, транспортування та реалізацію. Ресурсний потенціал – органічне поєднання виробничого й технологічного потенціалів підприємства.

Здійснені нами дослідження вказують на низький рівень виробничого потенціалу, що й зумовило занепад галузі. Зокрема, в Україні, яка має найкращі сільськогосподарські угіддя в Європі та посідає чільне місце у світі за площею ріллі – 41,7 млн га (близько 69,1% території), продуктивність сільського господарства нижча від рівня загальноєвропейських і загальносвітових стандартів. Стрімке скорочення фондозабезпечення та технічного оснащення в аграрному виробництві, спад вартості основних засобів, їх старіння та низькі темпи інвестування розвитку сільського господарства – причини його кризового стану. Спад ресурсозабезпечення виявився через зменшення використання мінеральних і органічних добрив, засобів захисту рослин, скорочення кількості сільського населення, що погіршило кадрове забезпечення товаровиробників.

Незважаючи на певні позитивні зміни, технологічний потенціал в Україні також перебуває на досить низькому рівні. Обсяги й рівень наукових розробок, особливо їх упровадження у виробництво, не задовольняють потреби аграрного сектора економіки. Структурна перебудова економіки досі не ґрунтується на інноваційній основі. Наукомісткість промислового виробництва не перевищує 0,3%, а сільського господарства – ще менша, що теж спричиняє дестабілізаційні процеси в галузі й негативно впливає на конкурентоспроможність її суб'єктів.

Отже, стратегічні напрями зростання й забезпечення конкурентоспроможності підприємств аграрного сектора повинні ґрунтуватися, передусім, на управлінні формуванням їх ресурсного потенціалу. Зростання конкурентоспроможності наблизить виробників до досягнення мети їх функціонування, неодмінною умовою чого є збільшення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції та покращання її якості.

Здійснені нами дослідження засвідчили, що попри все, наявний ресурсний потенціал аграрного сектора має змогу забезпечити істотне збільшення виробництва сільськогосподарської продукції.

Ефективне використання земельних ресурсів, оптимізація структури посівних площ сільськогосподарських культур у всіх природно-кліматичних зонах та охорона навколишнього середовища – важливі чинники сталого розвитку агропромислового комплексу. Збільшення виробництва сільськогосподарської продукції доцільно досягати не за рахунок розширення площі ріллі, а через зростання врожайності польових культур. Це вимагає розширеного відтворення та збереження ґрунтової родючості із забезпеченням охорони навколишнього середовища від забруднення. Ресурсоощадні системи землеробства в декотрих регіонах забезпечують оптимальне зростання біопродуктивності земельних ресурсів та ефективність природоохоронних заходів.

Основними напрямками формування системи ефективного управління використанням ресурсного потенціалу є: забезпечення раціонального використання земельних, водних та інших природних ресурсів в аграрному секторі, а також основних матеріальних засобів; застосування ресурсоощадних технологій; ефективне використання трудових ресурсів; забезпечення стабільності формування й ефективності використання внутрішніх і зовнішніх фінансових ресурсів; розвиток інноваційних процесів і впровадження їхніх результатів у забезпечення екологізації, інтенсифікації аграрного виробництва та продовольчої безпеки держави. За рахунок біологізації й екологізації інтенсифікаційних процесів можна досягти значного спаду витрат ресурсів на одиницю сільськогосподарської продукції.

Для розробки й успішного впровадження цієї системи необхідно досягти високого рівня інформаційно-аналітичного забезпечення управління. Впровадження нових інформаційних технологій і застосування сучасної комп'ютерної техніки – необхідна умова ефективного управління ресурсним потенціалом. Систему інформаційного забезпечення необхідно спрямувати на ефективне управління виробництвом в умовах його самофінансування.

На сучасному етапі розвитку аграрної сфери зростає цінність сторонніх послуг. Найбільший попит мають послуги із забезпечення точного виконання технологічних вимог, ведення бухгалтерського обліку та звітності. Роль служби консультування на регіональному рівні є передусім інформаційною на ринку товару та послуг. Сучасні інформаційні технології варто застосовувати за такими напрямками, як вибір технології та вирішення технічних проблем, експертиза інвестиційних проектів, розробка бізнес-планів господарств, контроль якості продукції та природного середовища, економічний аналіз і прогнозування розвитку аграрної сфери, сприяння розвитку кооперації й інтеграції товаровиробників, маркетингові послуги тощо.

Висновки. Реалізація окреслених завдань позитивно вплине на конкурентоспроможність продукції на внутрішньому й зовнішньому ринках, що забезпечить конкурентоспроможність її виробників.

Джерела та література:

1. Відтворення та ефективне використання ресурсного потенціалу АПК (теоретичні і практичні аспекти) / відп. ред. акад. УААН В. М. Трегобчук. – К. : Ін-т економіки НАН України, 2003. – 259 с.
2. Ульяновченко О. В. Формування та використання ресурсного потенціалу в аграрному секторі : монографія / О. В. Ульяновченко; Харк. нац. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. – Х., 2006. – 357 с.; Андрійчук В. Г. Сучасна аграрна політика : проблемні аспекти / В. Г. Андрійчук, М. В. Зубець, В. В. Юрчишин. – К. : Аграрна наука, 2005. – 140 с.

Бармятов О.В., Глущенко В.С., Здражевський В.Ю.

УДК 663:339.13 (477.73)

ШЛЯХИ МІНІМІЗАЦІЇ РИЗИКІВ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми. Аграрні підприємства, укладаючи зовнішньоторговельний контракт піддані ризикам, а тому актуальним є питання вивчення шляхів їх мінімізації. Робота з управління зовнішньоекономічними ризиками має включати такі основні складові: аналіз ситуації і визначення можливих ризиків; оцінка ймовірного збитку й прийняття рішення щодо управління потенційними ризиками; реалізація прийнятих рішень і контроль за їх виконанням.

Стан вивчення проблеми. Дослідження проблем зовнішньоекономічних зв'язків суб'єктів національної економіки, шляхів та методів їх вирішення та їх ролі у формуванні конкурентоздатності аграрних підприємств знайшли відповідне відображення в наукових працях відомих учених-економістів – В.І. Власова, В.І. Губенка, С.М. Кваші, В.І. Бойко, П.І. Гайдуцький, П.Т. Саблук, В.К. Савчук, Є.В. Милованова, С. Кваша, А. А. Фесини та інших вчених.

Завдання і методика досліджень. Мета досліджень полягає у вивченні шляхів мінімізації ризиків при здійсненні зовнішньоторговельних операцій підприємствами аграрного сектору. Теоретичною та методологічною основою дослідження є діалектичний метод пізнання і системний підхід до вивчення економічних процесів; монографічний; законодавчі, нормативно-правові акти.

Результати досліджень. При укладанні контракту з контрагентом необхідно бути обережним при виконанні посередницьких контрактів (перевезення, зберігання), коли передбачаються розрахунки через агента чи експедитора. Ми пропонуємо, до етапу проведення переговорів зробити запит до країни, де повинен бути зареєстрований майбутній партнер. Окрім того, можна зробити запити до іноземних торгово-промислових палат, торговельних представництв України за кордоном, союзів підприємств. Додатковим джерелом інформації можуть бути і численні довідники, де серед інших підприємств існують необхідні відомості про майбутнього торговельного партнера. Найдоцільнішим способом перевірки є виїзд за кордон з діловим візитом до свого майбутнього торговельного контрагента, перевірку потрібно здійснювати низкою заходів, результатами яких буде отримана достовірна інформація щодо благонадійності майбутнього іноземного партнера.

Для зменшення ризиків за укладеними зовнішньоекономічними контрактами слід попередньо перевірити потенційного партнера. З цією метою пропонується оцінити ефективність його функціонування. Керуючись інформацією про потенційного партнера, можна зробити конкретні висновки щодо його надійності та платоспроможності.

Так, ризику невиконання партнером зобов'язань за контрактом можна уникнути за рахунок:

- укладення договору про наміри, де оговорюється строк, протягом якого сторони можуть внести зміни;
- відображення в договорі намірів щодо матеріальної відповідальності за відмову від підписання контракту;
- відображення умови про розгляд можливих суперечок через арбітражний суд;
- відображення в контракті умови про штрафні санкції за невиконання будь-якого зобов'язання за контрактом;
- відображення в контракті умови про виникнення можливих форс-мажорних обставин.

Товар по можливості повинен бути зазначений у відповідному розділі контракту, щоб дати змогу обом контрагентам та представникам контролюючих державних служб відрізнити його від аналогічних чи подібних товарів та мати певні, притаманні лише йому ознаки, що виключать ризики придати товари-замінники неналежної якості. Укладання угод на специфічні товари повинно передбачати окремі додатки до контракту, де необхідно зазначити назви та ознаки складових частин, їх кількість та вартісні показники, при